

Solveig.petersen@pediatri.umu.se

Recurrent pain and Health Related Quality of Life in Young Schoolchildren Solveig Petersen

Umeå University Medical Dissertations New Series NO. 1168. Umeå 2008-04-11

Återkommande smärta och hälsorelaterad livskvalitet hos yngre skolbarn.

Långvarig smärta relaterad till olika delar av kroppen är känt i alla åldersgrupper. Hos barn är huvudvärk, magont och muskuloskeletal smärta de vanligaste återkommande smärttillstånd. Upprepade undersökningar bland tonåringar har visat att förekomsten av denna typ av smärta är relativt hög och tillika ökande, medan den aktuella förekomsten bland yngre skolbarn i Sverige var okänt, när avhandlingsarbetet påbörjades år 2000. Därutöver var kunskaperna om den långvariga smärtans etiologi och betydelse bland barn också bristfällig.

Syfte: Det övergripande syftet med avhandlingsarbetet var att öka kunskapen och förståelsen av återkommande smärta hos barn. Specifikt ämnades att beskriva frekvens och samtidig förekomst av återkommande huvudvärk, magont och ryggont hos yngre skolbarn och att undersöka HRLK hos yngre skolbarn med återkommande smärta.

Metod: Förekomsten av smärta undersöktes först bland ett urval av skolbarn från förskolklass till årskurs 6 i Umeå (n=1155) och 3 år senare bland samtliga 1655 barn i årskurs 3 och 6 i Umeå. I den sista populationen studerades även hälsorelaterad livskvalitet (HRLK).

Smärta och HRLK studerades med hjälp av enkätfrågor, dels från de tvärnationella WHO undersökningarna om skolbarns hälsovanor, dels från livskvalitetsinstrumentet "The Pediatric Quality of Life Inventory" (PedsQL). Barnet skattade hur ofta det hade upplevt huvudvärk, alternativt magont och ryggont under senaste halva året och livskvalitet skattades med hjälp av 23 frågor om barnets funktion och välbefinnande senaste månaden, både fysiskt, emotionellt, socialt och i skolsituationen. Inför livskvalitetsstudierna testades PedsQL, och instrumentet demonstrerade acceptabla psykometriska egenskaper för mätning av HRLK bland barn i den aktuella populationen.

Barnen besvarade huvudsakligen frågorna i skolan under vägledning av undersökningsledaren, men barn till och med årskurs 4 uppmanades dock att besvara smärtfrågorna hemma tillsammans med föräldrarna. Slutligen besvarade föräldrarna ett formulär med frågor om sociodemografi och sjukvårdskonsumtion.

Deltagandefrekvensen var 97% bland barnen och 85% bland föräldrarna.

Resultat och diskussion: Studierna visade att två tredjedelar av barnen hade ont i huvudet, magen eller ryggen minst en gång varje månad (återkommande smärta), och en tredjedel hade ont minst en gång i veckan (frekvent smärta). Bland de undersökta barnen rapporterade 23% frekvent huvudvärk, vilket var det vanligaste smärttillståndet. Frekvent magont fanns hos 19% och var det vanligaste smärttillståndet bland de yngsta barnen, medan 7% hade ont i ryggen minst en gång per vecka. Resultaten har verifierats i studier från Sverige och andra europeiska länder och en sammanställning av litteraturen antyder dessutom att förekomsten av återkommande smärttillstånd har ökat bland yngre skolbarn i Sverige.

Samtidig förekomst av olika smärttillstånd var också vanligt. Majoriteten av barnen som hade frekvent huvudvärk, hade också återkommande smärta relaterad till andra delar av kroppen (multipel smärta). På samma sätt rapporterade huvudparten av barnen med frekvent magont respektive ryggont ytterligare återkommande smärta från andra ställen på kroppen. Totalt upplevde 2/3 av barnen med frekvent smärta, återkommande besvär relaterade till flera delar av kroppen. Den höga samtida förekomsten talar för att återkommande smärta hos många barn snarare bör ses som en generell smärtstörning än som symptom på ett problem från någon enstaka kroppsdel.

Återkommande smärta var vanligt hos både flickor och pojkar och i alla åldrar. Redan i förskolklass hade 20% av barnen ont i huvudet, magen eller ryggen minst en gång varje vecka. Förekomsten ökade med stigande ålder och i årskurs 6 rapporterade 38% frekvent smärta. Könsskillnader fanns enbart bland barn med frekvent smärta relaterad till multipla kroppsdelar, som var vanligast bland flickor.

Livskvalitetsproblem fanns hos 81% av barnen med återkommande smärta och jämförelser mellan barn med och utan smärttillstånd visade att livskvalitetsproblem var fyra gånger så vanliga bland barn med frekvent smärta eller återkommande smärta relaterad till multipla kroppsdelar. Generellt var livskvaliteten betydande nedsatt, både när det gällde barnets fysiska, emotionella och sociala funktion och välbefinnande. Också skolfunktionen var sämre än hos skolkamrater som inte hade återkommande smärta. Enligt avhandlingen hade endast 3% av barnen med återkommande smärta haft kontakt med hälso- och sjukvården för sina smärtproblem. Deras livskvalitet var dock lika mycket nedsatt som tidigare påvisats hos patienter på pediatrika specialistsmärtmottagningar, vilket markerar alvaret av återkommande smärtproblem i barnpopulationen i stort.

Avhandlingens fynd är angelägna att uppmärksamma, speciellt med tanke på barnens ålder. De första skolåren är betydelsefulla för barnets personliga utveckling och under dessa år ska också barnet skaffa sig viktiga kunskaper och färdigheter för framtiden. Smärtan och den associerade markant sänkta livskvaliteten kan tänkas påverka denna utveckling negativt. Tidigare undersökningar har dessutom visat att smärtproblem i barndomen ofta kvarstår upp i vuxen ålder där det också finns en koppling till psykiska problem.

Sammantaget finns behov av effektiva förbyggande såväl som kurativa insatser. Tyvärr är avsaknaden av ett vetenskapligt grundat underlag för sådana insatser för närvarande alarmerande. Primärpreventiva insatser för att förebygga smärtproblem hos barn har inte testats på ett systematiskt sätt och högkvalitativa studier som visar på effektiva behandlande insatser saknas också. Det är således av oerhörd stor vikt att prioritera framskaffandet av kunskaper om hur återkommande smärta hos barn kan förebyggas och behandlas

Avhandlingen i helhet kan laddas ner från

<http://www.diva-portal.org/umu/abstract.xsql?dbid=1592&lang=sv>
